

עפ"י דרכם, יתכן שהגרא"ב (או בעל כתבי היד עליהם מושתתת הוצאתו) כפי הנראה נהג כך - לתועלת הלומדים - בעריכת הכתבים בשינוי מה מן המקור שהיה לפניו, הדבר מתבטא בשני מישורים: 1. הרחבת ציטוט 2. שיפור לשון:

1. הרחבה: במקומות בהם היו בכתב היד ציונים לספר או לחיבור - הוסיף את לשון הספר בשלמות. הדבר בולט לעין בעיקר בפתיחת המאמרים על התוספות, בכל חי' רעק"א קיים ציטוט קל כאשר עצם החידוש מסתמך על המשך הציטוט, ואילו בהוצ' הגרא"ב מופיע - באופן קבוע - ציטוט מורחב, ולעתים - שינוי פתיחת המאמר ⁷⁸ להתאמתם למקום. ככל הנראה הטעם לכך בכדי לתת למעיין אפקט מושלם אודות מה נסבו הדברים.

כמו"כ מוצאים אנו בציוני מראי מקומות ציטוט מושלם. לדוגמא אציין מהגהות על "משנה תורה" לרמב"ם, הלכות יסודי-התורה פרק ה' הלכה ד', שראו אור בשני מהדורות. והרי הוא לפניכם:

בקובץ "דגל התורה" ⁷⁹, ע"י הרב נפתלי זילברברג מוועד-שוב (סבו של הגרא"ב) מופיע כדלהלן

ברמב"ם כל מי שנאמר בו יעבור ואל יחרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו (נעה"ג) עי' שו"ת ה"דב"ז ח"א בלשונותיו של הרמב"ם סי' ג'.

ובמהדורתו של הגרא"ב ⁸⁰ מופיע קטע זה כדלהלן:

ברמב"ם כל מי שנאמר בו יעבור ואל יחרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו (נעה"ג) עי' שו"ת ה"דב"ז ח"א בלשונותיו של הרמב"ם (סימן ג') שתמה השואל הלא בהלכה א' שם מבואר כבר דין זה וז"ל ואם מת ולא עבר... אמר ד' מבשן אשיב ממצולות ים עיי"ש.

78) כך אף נהגו בהוצאת זכרון יעקב תשמ"ג, וכדבריהם (בפתיחה): "לפעמים היה צורך לשנות איזה תיבות כדי להתאים את הדברים..."

79) ורשה תרפ"א - תרפ"ב.

80) סוף ספר חלקת בנימין, פיטסבורג תשי"ט.

את הטעם לכך נותן הגרא"ב עצמו באחת המקומות: "מחמת שאינו בנמצא ... אביא דבריו הקדושים למען לזכות הרבים"⁸¹. כלומר, לפי שרוב הספרים אותם ציין רעק"א בהגהותיו לא היו מצויים בשוק הספרים⁸², לפיכך העתיק הגרא"ב את המקור במלואו.

2. שיפור לשון: במקומות מסוימים נתקלתי בשינויים קלים בנוסח, כגון הוספת אותיות או מילות קישור והתאמה להקלת ההבנה וכדומה⁸³, כמו"כ יתכן שהיסב כתבי תלמידים ומכתבי תשובה לנוסח אחד - כאילו נכתבו כולם ע"י רעק"א עצמו⁸⁴. אם כי - מחובתי לציין - שברוב המאמרים אין כל שינוי מהמקור.

ככל הנראה, הגרא"ב הכשיר את המאמרים להבנת פשוטי העם, שזהו יעד הליקוט, וכדבריו: "...בכדי שגם בעלי בתים בני תורה הלומדים אלו שתי המסכתות יהי' להם עונג רב לראות פנינים יקרים"⁸⁵.

אם כי מחובתנו לציין, שאין השלכות כלשהן מפעולות אלו משפיעות על מקוריות החומר. ואולי יתכן שאכן הגרא"ב היה נאמן למקור שהיה בידו, ואילו אלו שהודפסו ע"י בני רעק"א - הם שונים, וכדבריהם הנ"ל.

אם כך, אין מקום להלין על שינוי סגנון בהוצ' הגרא"ב אף תוך הקבלה לכתבי רעק"א עצמו.

81) ליקוטים ברכות ד', תשי"ז, ד"ה ועי', דף נג בדפי הספר.

82) ישנם אף היום הנחשבים כנדירים, כגון: "מגן שאול" (שאלוניקי תק"ז), "מעיל שמואל" (מאת הרב חיים שמואל פלורינטין, שאלוניקי תפ"ה), ראה קובץ אוצרות הסופר, לונדון, תשרי תש"ס.

83) ראה שבת יב ב: "ועי' בס' משכיל לדוד להרב מהר"ם פאדווה על פירש"י דבתורה ...", לאור האמור (לעיל פרק ה') שמדובר בקטע מגליון הש"ס, שם מופיע: ...על פירש"י בתורה...".

84) הדבר מתבלט בעיקר במכתבי התשובות ששיבצם בחידושי הש"ס עם סיומת בסגנון "ובתשובה הארכתי" וכדו'. הדבר תקף לגבי כל הוצאות הגרא"ב.

85) הקדמה לספר חי' רעק"א ניו יורק תשי"ז.

הגות אגדתית ומוסרית:

ואם בכתבי תלמידים ובדברי אגדה עסקינן, נביא לידיעת הקוראים שאכן הייתה דרכו של רעק"א לשתף את שומעי לקחו בהגות אגדתית ומוסרית, וכפי שמתאר נכדו הרב שלמה סופר זצ"ל, רבה של בארגס⁸⁶: "אחר תפילת שחרית למד שיעור גמרא ותוס' עם מקצת בעלי בתים, ואגב דיבר עמם ועוררם בעניני מעשים טובים שיש לפעול...".

במסגרת שיעורים אלו, יתכן שלמד מסכתות שלא נלמדו בישיבתו. הדים לחידושו אלו הגיעו לידי הגרא"ב מרשימות התלמידים⁸⁷.

ולסיום, באשר לציטוט ה"קלוקל" של הרב פישר: "ואולי יש לומר לחלק בין מחשבה שבמוח למחשבה שבלב", מן הראוי להזכיר את תגובתו של הרב שמואל אשכנזי הי"ו לכך, ב"צפונות"⁸⁸, וכה הן דבריו:

"והמעין שם יראה שמהר"ם חאגיז מתרץ את קושיית התוס' בהפרידו בין מחשבה שבכליות שאינה ידועה אלא להקב"ה שהוא בוחן כליות, למחשבה שבלב, הידועה גם למלאכי השרת, לפיכך הוסיף המו"ל, הרא"ב זילברברג: ואולי יש לומר, לחלק בין מחשבה שבמוח ובין מחשבה שבלב..."⁸⁹.

86) ספר "חוט המשולש" חלק ב', דהורביטש (גליציה) תרס"ח.

87) לדוגמא: ראה בחוצ' הגרא"ב ברכות דף ו' ע"ב, ד"ה שם גמרא, מתיבת "וצריכין לדקדק" ואילך; שם ז' ע"ב, ד"ה שם מזמור לדוד, מתיבת "כמה וכמה" ואילך, בהם מוצאים אנו עניני התעוררות למעשים טובים, וכהנה רבות.

88) גליון ד' עמ' קכב, (ראה נספחות פרק א: מס' 16). | 9

89) וראה לעיל פרק ד' ופרק ה' אודות הנדפס במוקף - שהן הערותיו של המו"ל, ושם ציון 40 - 41, 60.

פרק ח:

דעת תורה

עם מחקרינו בנושא, קיימנו בנפשנו דבר הפסוק "אל בינתך אל תשען", כתתנו רגלינו לפתחם של מורינו גדולי התורה שליט"א אשר מפיהם אנו חיים, והם המה ברי הסמכא להכרעה בענין, בהיותם אמונים על תורת רבן של ישראל - רעק"א, (בין יתר אוצרות רוחם), למען - ישימו בדולח עינם על הדברים ולהוציא את האמת לאור. להלן חווי דעתם כפי שנמסרו לנו על-פה:⁹⁰

מדברי הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א:⁹¹

"הגרא"ב היה צדיק גדול, ואין הכתבים מזויפים. היתה לו עלית נג עם כתבים רבים מרעק"א. הפקפוק על חידושי מסכת חולין היה על מאמרים הנראים שרשם בצעירותו, ויתכן שלא היה חפץ בפרסומם, אולם אף זה מרעק"א".

עדות זו אודות המצאות כת"י מרעק"א תח"י הגרא"ב - ומסקנתו בנושא, תואמת להפליא את השערותנו לעיל בגוף המאמר.

דעתו של הגריא"ל שטיינמן שליט"א:⁹²

לדעתו, כל עוד לא נמצאו דברים סותרים בין הוצאת הגרא"ב לשאר ההוצאות, אין מקום לחשוד בו. עם זאת ציין כי אינו מכיר את הנושא מקרוב כדי לומר דעה ברורה בנושא.

90) חוות הדעת הוצבו לפי סדר קבלתם.

91) הדברים נאמרו ביום שלישי ד' שבט תש"ס לכותב השורות, בהתייחס לטענה כי החי' בהוצ' הגרא"ב מזויפים (בתרגום לעברית).

92) מתוך שיחה שניהל עמו כותב השורות ביום רביעי כ"ו שבט תש"ס אודות הפקפוק על הוצ' הגרא"ב.

פרק ח:

סיכום ומסקנות

העולה מכל האמור, שהחידושים מרעק"א בהוצאת הגרא"ב, הנם אותנטיים לחלוטין, ומקורם מאת רעק"א. ונפרט את הדברים:

מקורם של הדברים:

דו"ח תנינא

מהדורה ראשונה (ורשה תרצ"ב): על מסכת חולין: מכת"י רעק"א עצמו. ליקוטי הש"ס: מתלמיד מובהק אחד. ההוספות למהדורה שניה: מכת"י רעק"א ומפנקסי הרב שלמה פוזנר⁹³.

חי' עמ"ס גיטין (ניו יורק תשי"ז)

להגרא"ב היו כת"י על גיטין, מרעק"א או מתלמידו (או משניהם), וצירף לזה ליקוט מן הנדפס בספרי רעק"א, ובתוספת הערות וציונים בחצאי ריבוע⁹⁴.

מסכת "ברכות" ו"שבת" (ניו יורק תשי"ז)

רובו של החומר מלוקט מכל המקומות שהודפסו מרעק"א עד לאותה תקופה, בצירוף חידושים אשר - כפי המסתבר - הנם מכתב יד רעק"א עצמו או אחד מתלמידיו. ובצירוף הערות וציונים מאת הגרא"ב, שהם הוצגו במוסגר⁹⁵. אפשר עדיין לחקור עוד בזה ולהוכיח בראיות של ממש

סגנון המאמרים:

הסגנון בהם מולבשים הדברים, נובע - ככל הנראה - מחמת היותם דברי אגודה⁹⁶, או משום שכך נכתבו על-ידי כותבם (רעק"א עצמו⁹⁷, או תלמידו⁹⁸). הדברים הניצבים במוסגר שונים בניסוחם משום שהם הערות מאת הגרא"ב⁹⁹.

93) פרק ג'.

94) פרק ד'.

95) פרק ח'.

96) פרק ז.א.

עוד בנושא הנוסח והאופי: החידושים שופצו ע"י הגרא"ב כדי להשוות להם צורת הגשה ברורה ומובנת¹⁰⁰.

לאור כל זאת, נראה כי אין כלל מקום לומר כי חלילה הגרא"ב "זייף" כתבים תחת שמו של רעק"א. אמינותו מוכחת ועומדת מעל כל ספק.

הצעה למדפיסים:

לאור האמור, לא יתכן להשמיט קטעים אלו ולהעלימם מעיני הלומדים, ומאידך אי אפשר להציגם כרעק"א - מחמת הספק בזהות כותבם (שיתכן מתלמיד). לאור זאת עצתי לצייןם בכוכב בתחילת הקטעים הללו.

(97) פרק ו'.

(98) פרק ז.ב.

(99) פרק ד' ופרק ה'.

(100) פרק ז.ג.

אמינות חידושי רעק"א
שכהוצ' הרב זילברברג

תצלימים
לוחות הקבלה
ראשי תיבות

נח פוזנר

פרק א:

תצלומים ותמונות

לפרק "רקע ביוגרפי"

ספר עצי זית לרבי נפתלי מוירשוב, בהוצאת נכדו - הגרא"ב (1)

Drukarnia G. Pinet, Sierekowski

לדית ה"א. מולקת החיבור
הספרייה צ"ש הרמב"ם

הגרא"ב עם האדמו"ר מגור בעל "בית ישראל" (2)

הסכמת רבי נפתלי מוירשוב לספר "עצי זית", בהתייחס לכתבי רעק"א (3)

הסכמת אא"ז הנאון אמיתי הצדיק יסוד עולם
מרתן נפתלי שלישיא מווארשא.

בעוה"י יום ג' לסדר והנה עלה זית סרף בפ"ב ב' מ"ח תרפ"ג למק ווארשא.

ברוך אלקינו שלכבודו בראנו ושעשועיו יום יום הנחילנו ולא משכח מפני זרעו הכתינו
והוא שמחה לי שוכתי לראות בך ברי בן פורח יוסף חביבי חמוד לכני הרב
המאוס"ג חו"ב זית רעק"א פרי טוהר מורג חרוץ שלשלת יוחסין כ"י מו"ס יצחק יוסף
כ"י הרב דקראסנאשיץ והוא כפורחת עלמה נלס ויגמול שוקד וינץ לזים ופרחים
למורה ומשקו נפלא לשקוד על דלהות"י יום יום למור בחכמה ולהשמשע בשעשועין
דאורייתא ולחדש חידושים טובים ישרים ומאירים, וסגס הראני חיבורו. עלי זית" המסודר
פ"ס פרשיות המורה ורליתי בו הרבה דברים והנאלי מאר ולמטן לסגדיל חורה ולהאדירה
הסכמתי להדפיסו ומסרתי לו חידושי רבינו הגדול רשכבה"ג הרעק"א גזוק"ל על רמב"ם
ספר נשים שהעמקתי מכ"ק בגליון הרמב"ם שלו והנס בעקד הספרים בדרכם ולא ורשמי
לפגום עטרה לראשו ולהדפיסם בחוך ספרו, יפולו מעיינותיו חולה יהי' ד' פמו ויעל ויהי
כזית הורו ויזכהו להרבות גבולו בחלומים ויזכהו ללמוד וללמד לשמור לעשות ולקיים ולחדש
חידושי אורייתא הקרובים למרכז האמת ולהשיב רבים מעון כדרכיו הנעימים ויתקדש שם
שמים על ידו, כפמירם המיחל וכוסף לראות בניו שחולים בנים ד' במודה אלשעבר ושאל
ומבקש אלהבא החיחס בנרבה.

חיים יעקב נפתלי בהגאון אמיתי ציטו"ע מריר אברהם בנימין וצללה"ה.

וראה במאמר ובציון 7

הקדמת הגרא"ב לחידושי רעק"א על הרמב"ם (4)

ה ק ד מ ה

זה רבות בשנים התחיל אא"ז מו"ר הגאון הצדיק תמים כו' מוה"ר חיים יעקב נפתלי זילבערבערג זצ"ל לסדר את אוצר התורה של הגאון הקדוש רשכבה"ג רבינו עקיבא איגר זי"ע, אבל לדאבון לא עלתה בידו, וכתב בצוואתו שביקש ממני שאנכי אמלא את זאת, ות"ל יתברך שזכיתי להוציא לאורה חידושי רבינו עקיבא איגר על מס' חולין, ועל מס' גיטין, וזה עתה התחלתי להוציא לאורה הגהות על הרמב"ם מהגאון רעק"א זי"ע, אשר נמצא תח"י והוא אוצר גדול, והן אמת כי אא"ז הגה"צ זצ"ל שהי' עמוס בעבודה רבה בצרכי ציבור וגם לרבות להוצאות ספרי מוהרא"ל זצ"ל, לא הי' לו אפשרות להוציא לאורה מספרי הגאון רעק"א זי"ע, אי לזאת חשב לפור לירחונים התגהות על הרמב"ם וגם נתן חלק אחד על הלי' אישות לאחי הגאון קראסנאשעליץ ז"ל, וספחהו לספרו עצי זית, אבל לבסוף חזר מדרך זה כי ראה שיהי' ספור ומפורד והעולם התורה יאכד הון עשיר, התגהות בשלימות מהגאון רבינו עקיבא איגר, ע"כ ביקש ממני ואמר שאנכי ימלא המבוקש, ות"ל התחלתי היום בתור תורה וברכה שזכיתי להוציא לאורה ספרי השמיני להתחיל ההגהות על הרמב"ם, וכאשר יעבור זמן מה אעשה חיבור בפני עצמו, כי מגיע לחיבור גדול, עד עתה ישנו לפניכם גדולי התורה הגהות עד הלכות תשובה, ולא עד בכלל, ואי"ה כספר הבא כשאזכה להוציא לאורה ספרי התשיעי אספחהו להדפיס מהלי' תשובה, בעזר השם יתברך.

ואביא בכאן מ"ש אלי הגאון המובהק מוה"ר צבי הירש פערבער שליט"א רב בלונדון, ששמע מהגאון ר' אבא ווערנער בשם הגאון ר' הירש סלאנא ז"ל, שהעולם לא ידעו גדלותו הנוראה של רבינו רעק"א, כי הסתיר רוב גאונו, והי' עוד למעלה מספריו הקדושים, והי' להגאון רעק"א גילויים מן השמים, עכ"ל. הגם שאין צריכים להודיע להעולם התורה גדלותו של רבינו עקיבא איגר עכ"ל למען חביבות וידידות של הגאון מוה"ר צבי הירש פערבער שליט"א, משרידי הדור הישן בעולם הרבנות, הבאתי כאן דבריו הנאמרים בזהירות, גם ביקש ממני ליסד אגודה להוצאת כתבי י"ק של רבותינו הגאונים הגאון מוהרא"ל והגאון רעק"א ורבינו הכו"פ, ואכתוב עוד בספרים הבאים מה שסיים במכתבו אלי, מ"ש בשם הגאון ר' זרח וויידליל מפראג בהספידו על הכו"פ, ואסיים בקצירת אמרים, הנני שמח בזכות הון שזכיתי להוציא לאורה דברי קדושים וגאונים, וכאשר זכיתי על התחלה יעזור העליון שאזכה לגמור את אוצר התורה הגדול הזה שיש תח"י, אשר יש לי גם ספר על המור מהגאון הנורא אביו של רבי ר' העשל זי"ע, ומבעל פתח הבית, ומהגאון מוהרא"ל ומבעל הכו"פ, ועוד הרבה כתבי יד מגאונים מפורסמים.

הכ"ד המו"ל,

אברהם בנימין זילבערבערג

אבד"ק פייטסבורג, פא.

וראה במאמר ובציון 13

לפרק "הפקפוקים בהוצאת הרב זילברברג"

תצלום "צפונות", מדברי הרב פישר (5)

הרב שלמה פישר

מחיס בית ישי' ירושלים

אל תשכן באהליך עולה

א. בזמן האחרון הדפיסו "דרוש חידוש להגרע"א השלם" מסודר על השי"ס, והוא מלוקט מכמה הוצאות של חי' הגרע"א. והנה אחד מהמקורות הוא הספר שיצא לאור בנידון בשנת תשט"ז בשם "חידושי רע"א גיטין ברכות שבת". והנה חידושי ברכות שבת הם זיוף, שהמורל הרב ראיב זילברברג ז"ל מפיטסבורג זיף וכתב משלו דברים בעניני אגדתא, והם ניכרים לכל רואיהם בתוכנם ובסגנתם הקלוקל. (ראה שם בשבת י"ב ב' תד"ה שאין: "ועיין בס' משכיל לחד להרב מהר"ם פאדוזה (1) על פירשי דבתורה... בשם משנת חכמים למהר"ם חאגיז ז"ל... ואולי יש לומר לחלק בין מחשבה שבמה ובין מחשבה שבלב..."). חוב קדוש למחוק ולהסיר הדברים מחידושי הגרע"א ז"ל.

הנושא בעיתונות (6-7)

העורך ונכחו

במאמר הראשי של המערכת (כ"ט אלול תשנ"ז) מוזכרים דברי הנאמן רבי עקיבא איגר זצ"ל מתוך חידושי כביכול למסכת ברכות, בענין כחנת התפילה בימים נוראים. חמא אני על העורך אשר ציטט דברים שלא הגרע"א אמרם או כתבם.

בחידושי רע"א על מסכת ברכות אין זכר לדברים אלה, ולא בשום מקום אחר.

אבל משהו בזה מלבד דברים אלה ותלה עצמו באילן גדול תקפס על שמו של רבינו זצ"ל.

העורך נבשל בזה בלא ידעו ושגאות מי יבין. מן הדושר לחקן את זה, למען כבוד רבינו זצ"ל.

בברכה
יוסף שיינברגר
מזכיר העדה החרדית
ירושלים ת"צ

תשובת המערכת:

לאחר דברי התנחז והתברר לנו כתב הנכבד על שהטריח עצמו לחאיר את עינו, ברצונו להטב את תשובתו לבד כי הדברים שציטט בשם הנאמן רבי עקיבא איגר זצ"ל, אכן מופיעים בספר "חידושי רע"א" בשם סריס, הנמצא בתעתיק ספרי הקדש. בשנת תשנ"ז הוציא הנאמן רבי אברהם בענין זילברברג ז"ל אביד פיסטבורג, מהדורה חדשה של חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת נטין, וזו עם לקוטים על מסכת ברכות ושבת. זאת מתוך כתביד של הגרע"א שנמצא ברשותו. והטעות - אלו מופיעות: כיס. במהדורה החדשה של "דרוש חידושי" בשם סריס שניתן לחשיגה בכל חנה לספר קדש. רבי רבי עקיבא איגר, שציטט בעיתוננו, הם מתוך אותה מהדורה שציטט כאמר מתוך כתב יד קדוש של מרן זצ"ל, ותקבלה בדיכלי ותורה בכל אתר ואתר. אנו מניחים כי ברשות כתב המכתב נמצאת המהדורה הישנה, בה אכן לא מופיע הקצק שחזבא בעיתוננו, אבל בדיכנו אנו מקפידים לצטט רק מתוך מקורות מהמניס ומסמכים.

יתד נאמן: ער"ה תשנ"ז - ט"ז טבת תשנ"ז

בר בבר אל לנו, חלילה, להתייחס גם מהדור החלונני, שרובו הוא בגדר "תינוק שנשבה", ואשר ממשלה זו עושה כל מאמץ להשכיח ממנו גם את המעט מן המעט מזהדו היהודית. כאשר נישא תפילה בימים הקדושים לפני בורא עולם, אל נשכח גם את אחינו התועים. רבם של ישראל, רבי עקיבא איגר זצוק"ל, בחידושי למסכת ברכות כותבו: "יש מציאות שתפילה על חבירו מהני. ואפילו אם חבירו אינו מבקש שיתפלל עבורו שיתוור לעבודת השם, מועיל ומהני, על כן יש חיוב לכל מי שהוא, להתפלל שעושי רשעה יחזור בתשובה. ואולי יש לכוון כן בתפילת הימים הנוראים וכל הרשעה כולה כעשן תכלה. וישיגו רעות ישירות לעבוד את השם יתברך בכל לכב, ונזכה שהתפילות יתקבלו לרצון".

נכחו מקומו של הגרע"א זצ"ל

בהתייחס לתגובתכם למכתבו של מזכיר העדה החרדית, סבי הרב יוסף שיינברגר שליט"א, בענין מהדורת ספרי הגרע"א זצ"ל שהורל ראיב זילברברג ז"ל מפיטסבורג, ברצוני להטב את תשובת לבכם לכן, שכבר בשנת תשמ"ט פרסם הגר"ש פישר שליט"א, מחיס בית ישי' ביצפתות (שנה א' גליון ג'). תחת הכותרת "אל תשכן באהליך עולה", את הדברים הבאים: "בזמן האחרון הדפיסו דריח להגרע"א השלם מסודר על השי"ס וזכר חידושי ברכות שבת הם זיוף שהמורל הרב ראיב זילברברג ז"ל מפיטסבורג זיף וכתב דברים משלו בעניני אגדתא והם ניכרים לכל רואיהם בתוכנם ובסגנתם הקלוקל, וחוב קדוש למחוק ולהסיר הדברים מחידושי הגרע"א ז"ל".

בכבוד רב
יוסף שיינברגר
ירושלים

לפרק "דרוש וחידוש תנינא"

שער דו"ח תנינא מהדורה ראשונה - וארשה תרצ"ב (8)

הרב הראשי
לארץ ישראל
החסידיק ירושלים חי'
ISAAC HIRZOG
CHILLY RABBI
OF THE HOLY LAND

614

עקיבא שוכית לשם

ס פ ר דרוש וחידוש תנינא

על מס' חולין ועשרה מערכת
ולקוטי הש"ס

חברו הגאון הנורא סדוש עליון רבן של כל ישראל מרגא ורבנא
נשיא ישראל רבינו עקיבא איגר זצוקליה
אב"ד ורי"מ דקיס מחנא והמדינת
בזריב הגדול התחיק צוויסא ופרישא מ' משה גינו זצ"ל מא"ס.

אלו חבריו ספרי סדוש שנדפסו:

שבעה סג' המנורה לבד ס' הנוכחי

א) חסד רעקא פסקים וכתבים ח"א ז' חידושי רעקא סג' ב"מ, ביטין, כתובות
ב) חסד רעקא מהדורות ז' גיליון חס"ס על כל הש"ס
ג) דרוש וחידוש ח"א ז' חסד רעקא ע"כ ששה סדרי בשנת
ז' חידושי רעקא על י' חוקי שיצ

נרוב לביה"ד ויצא לאור עולם ע"י הרחי"ג כר מוה"ר אברהם בנימין שלישי
וילנערבערג מרי"צ בווארשא.

העולם נדפס סג' הנוכחי מכתב יד קדשו של מרן הגה"מ וי"ע ח"י צ"י אה"י הגה"צ מהור"ח
נפולעי וי"ע והתמרי"ר שנים רבות על "זי האפערות" לנפשו וח"ל זכיתו להוציאנו לאור שלם
באור חולד וסמולניק סבורא לחתני חביבי זרוב חוריק מ' מוה"ר י"י שטיינזון ב"ר
נמות חתומי ומהדורות קדוש ומחבר זצוק"ל יגן להמשיכים שיצליחם ה' בכל פינות שיצאו.

ווארשא

ל"ג

תרצ"ב

שנת

SEFER DRISZ WECHIDUSZ TINJONO t. i. Komentarz na Talmud.

הדפס לחשי"ת חס"ר: Rabin A. ZYLBERBERG, Warszawa, Gęsia 5 m. 46

ראה נוסח השער, המיוחסת לתשובה במאמר, ובציון 19.

שער דו"ח תנינא מהדורה שניה - ניו יורק תשט"ז (9)

לוי"ג ראש משפחתנו הגאון הגדול
המובהק הרב מוה"ר אברהם בנימין
באר"ב ר' מיכאל משה יהודא זצ"ל
נפטר יו"ב תשכ"ג - תנצב"ה

אוצר-ספרים
ל' ישיבת חדושי הרי"ג
תל-אביב. ש"צ 20

ספר

דרוש וחדוש תנינא

על מסכת חולין ועשרה מערכות

חברו הגאון הנורא קדוש עליון רבן של כל ישראל

מרנא ורבנא נשיא ישראל

רבינו עקיבא אינר זצוקל"ה

אב"ד ור"מ דק"ק פונא והמדינה

בהרב הגדול הותיק צדיקא ופרישא מ' משה גינז ו"ל מאייזנשטאט

מילידי הגאון ר' משה אבדקיק וירמיהו בנו של הגאון ר' אברהם ברוינדא ז"ל אבדקיק פפרט

אלו חמשה עשר חיבורים

(א) תשובות רעקא מסקים וכתבים חלק א'	(ח) חיבור בלוי הש"ס והסוס כשלוש מאות כללים ע"י תוה"ס
(ב) תשובות רעקא מהדורא	(ט) ליקוטי הלכות גרסא שנת תרמ"ט ע"י תוה"ס
(ג) דרוש וחורש חלק ראשון	(י) חידושים על חידושי הרי"ן מסי' ב"מ ע"י תוה"ס
(ד) חידושי רעקא על מסי' ב"מ גיטין וכתובות	(יא) הערות והבהרות צ"ס בית אהרן ע"י תוה"ס
(ה) גיליון הש"ס על כל הש"ס	(יב) דרוש וחורש חנינא על מסי' חולין ספר הנוכחי
(ו) תוסי' רעקא על ששה סדרי משנה	(יג) חידושי רעקא ליקוטים על הש"ס כתב יד
(ז) חידושי רעקא על ר' חלקי ש"ע	(יד) הבהרות רעקא על הרמב"ם כתב יד
	(טו) חידושי רעקא על מסי' גיטין וקידושין כתב יד

ספר הנוכחי התחיל אא"ז הגה"צ לעשות מאמצים, ות"ל כי אנכי גמרתי והוצאתי לאור בשנת תרצ"ב, וכבר ספו תמו ות"ה מבקשים לחביא את האור לביתם, גין זה הוצאתי לאור עוד פעם, עכשיו בחוספנות רבות מהגאון המחבר שהי' לי מעובון אא"ז מו"ר הגה"צ זצ"ל, וגם מעובון של הגאון מוה"ר שלמה פויזנער זצ"ל כמבואר בהקדמת.

הכ"ד המו"ל

אברהם בנימין זילבערבערג

אבר"ק פיטסבורג, פא.

שנת תשט"ז לפ"ק

כתובת המו"ל: Rabbi A. B. Zilberberg, 825 Highview Street, Pittsburgh 6, Pa.

Printed by Twersky Brothers - 1555 Macombs Road, New York 52, N. Y.

ראה במאמר, בציון 24 וציון 56 (בשים לב לרשימת החיבורים המופיעים וצורתם)

הקדמת דו"ח תנינא מהדורה שניה - ניו יורק תשט"ז (10)

הקדמה

בגמ' ספר התורה דר"ח תנינא על מס' חולין אתן הודאה על חעבר. בשבוע לסדר השירה, פרשת בשלח, אשא קולי ואקרא בשיר, כי זכיתי להוציא לאור את ספר הקדוש הזה מרכינו ר' עקיבא איגר, זי"ע. הרבה עמלתי בזה מאז ומקדם, ומצאתי פרי בעלמי. גם מוכן אי"ה להוציא לאורה, עוד הרבה כתב-יד. ואבקש אלחבא כי אזכה לגמרם. אא"ז הגה"צ מוהר"ח זי"ע התחיל בזיעת אפו וביסורים גדולים לסדר לדפוס, ואמר בחיים חיותו כי רואה שאנכי מסוגל לזה יותר ממנו, ובפחנונו בד' שאנכי אזכה לגמור עבודתו. ויקום אמרותיו, ובקרוי יהי' נגמר גם ספרו חידושי רעק"א על חרמב"ם מתחילתו ועד סופו, וגם ספר חידושי רעק"א על מס' גיטין וקידושין, וספר חידושי רעק"א על ליקוטים.

והנה הגם ששמעתי מפי כבוד אא"ז מו"ר הגה"צ מוהר"ח זי"ע, שלא אכתוב הקדמת בספר דר"ח תנינא, כי העולם כשפותחין אותו ספר חשקם להביט מה, ואם יש הקדמה רצונם לראות מה שנאמר בדף הראשון, אבל אם לא יהי' הקדמת בספר מוכרחין לראות דברי תורת רבינו עקיבא זי"ע, עכ"ז ארשום דברים אחרים, כי שמעתי מהרבה ת"ח שהי' שואלים למה אני משנה מסדר ומשמר הנהוג בעולם המו"ל. מפרים, ע"כ אמרתי אקצר במקום שאמרו להאריך ואזי אקיים ידי שניהם, ובפרט שאכתוב רק מה שנחוצ' לדעת. וכן ביקש ממני נכדו הגה"צ אדמו"ר מוה"ר עזריאל מאיר איגר מלובלין זצ"ל, לחודיע מאין יצא מעין הפתור הזה. הנה על מס' חולין הי' ביד כ"ק זקני זי"ל כתב יד שקנה בכסף מלא מנכדו של הגרעק"א מעיר קעמפנא, ע"י מר דודי הרה"צ מוהר"ם וואלמאן זי"ל. אבל לא הי' בפנקס כל מה שכתב וחידש הגאון רעק"א זי"ע על מס' זו. ומצאתי ת"ל בפנקס של הגאון מוה"ר שלמה פויזנער זי"ל יתר החידושים מהגאון רעק"א זי"ע על מס' חולין. והכתבים של הגאון מוהר"ש פויזנער זי"ל קבלתי במתנה מכבוד בנו מו"ר הגה"צ מוהר"א אבד"ק זאנאווי זי"ע, אשר הייתי חביב מאד אצלו, גין זה נתנו לי היורשים כל הכתבים מאביהם הגאון מוה"ר שלמה פויזנער זי"ל, ובתוך הכתבים מצאתי מרבו הגאון מוה"ר עקיבא איגר זי"ע על מס' חולין, ובצירוף זכינו לתורה שלמה, אשר זכיתי להוציא לאורה.

בשים לב לתיעוד המקורות לחידושים שנוספו במהדורה זו
ראה במאמר, ובציונים 18, 24.

נספחות למחקר אודות אמינות ח'י רעק"א בהוצ' הנרא"ב

שער שו"ת מהרא"ב ח"א (11)

ס פ ר

שו"ת מהרא"ב

חלק ראשון

חלק אחד שו"ת בעניני או"ח אשר חנני מהחונן

לאדם דעת

מנאי ועירא דמן חבריא

אברהם בנימין זילבערבערג מלפנים אבר"ק טולדישקאווי ובעת טריז בווארשא

בלאאמיר הרב החריב כ"י מוהר מיכאל משה יהודא שלימ"א נכר

להנאן הצדיק כ"י מוהר"ח"י נפתלי מווארשא גדול מרבין

שמו ר' נפתלי וויערשאווער ז"ע.

ווארשא

לפ"ק

תרס"ג

Adres autora

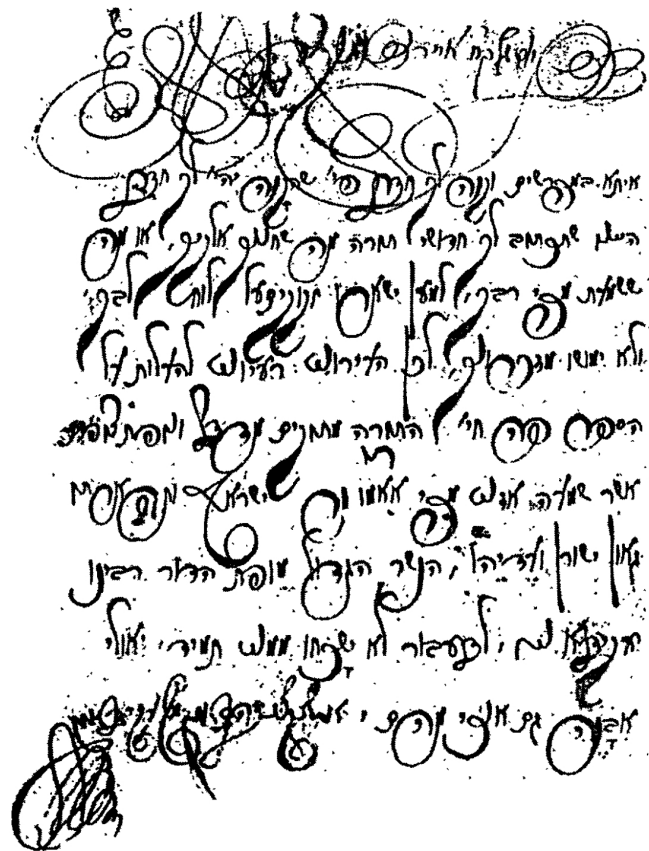
כתבת המחבר:

Rabin A. B. Zylberberg, Warszawa Gęsia 6

הקדמת רבי יצחק ליב איגר לחידושים עמ"ס חולין (12)

יום ג' כ"ח אייר תקצ"ד לפ"ק

איתא במפרשים וקנה לך חבר פי
שהקנה יהיה לך חבר, היינו
שתכתוב לך חדושי תורה מה
שחננך אלקיך, או מה ששמעת
מפי רבך, למען ישארו חקוקים
על לוח לבך ולא ימושו מזכרוןך.
לכן העירוני רעיוני להעלות על
הספר פה חי' התורה מתוקים
מדבש ונופת צופים אשר שמעה
אזני מפי אאמ"ו נר ישראל
ותפארתו גאון ישורון ועדיהו,
נשר הגדול מופת הדור רבינו
עקיבא נ"ו, לבעבור לא ישכחו
ממני תמיד, ואולי אבנה גם אנכי
מהם. איצק ליב בהגאון מו"ה
עקיבא איגר

ראה בגוף המאמר, ובציון 23, בענין הקדמה זו.